

Casestudy-onderzoek naar geestelijke verzorging aan jonge mensen met een licht verstandelijke beperking in justitie en zorg

Looptijd: 12 maanden

Beogd aantal casestudy's: 16

Beogde samenstelling professionele leergemeenschap: 16 geestelijk verzorgers: 8 uit justitie, 8 uit LVB-zorg.

Beogde cliënten: jonge mensen met een licht verstandelijke beperking tot 35 jaar.

1. Aanleiding en probleemstelling

Het Nederlandse Case Studies Project Geestelijke Verzorging (CSP, 2016-2021; Walton, Körver & Den Toom, 2025) heeft op overtuigende wijze zichtbaar gemaakt wat geestelijk verzorgers doen, waarom en met welk resultaat. Het rapport laat zien dat geestelijk verzorgers beschikken over een rijk handelingsrepertoire – dialogische interactie, rituelen, werken met levensbeschouwelijke bronnen – en dat hun bijdrage leidt tot effecten op affectief, gedragsmatig en existentieel vlak (CSP, 2023, p. 58-71). Het project signaleert echter ook witte vlekken: werkvelden als de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking en de jeugdzorg waren ondervertegenwoordigd (CSP, 2023, p. 34).

Jonge mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) die in aanraking komen met justitie of zich in een zorgcontext bevinden zijn nog onderbelicht. In zijn oratie Gestapeld zinverlies (2025) laat Mulder zien dat deze jonge mensen kampen met een stapeling van problemen – cognitief, sociaal, medisch, psychisch en maatschappelijk – die hun mogelijkheden tot een betekenisvol bestaan fundamenteel onder druk zet. Hij introduceert hiervoor de term gestapeld zinverlies: het gelijktijdig en cumulatief ontbreken van vervulling van basale zingevingsbehoeften als doelgerichtheid, eigenwaarde, competentie, verbondenheid en begrijpelijkheid (Derkx, 2011; Mulder, 2025, p. 41-52). Deze behoeften zijn verweven met existentiële vragen naar erkenning: Wie ben ik? Word ik gezien? Mag ik er zijn? Hoor ik erbij? Is wat ik kan en doe de moeite waard? Uit het CSP blijkt dat erkenning een van de meest basale en krachtige effecten van geestelijke verzorging is: "de beleving van 'werkelijk' gezien en gehoord worden" (CSP, 2023, p. 68). Tegelijk is er nog nauwelijks zicht op hoe deze erkenning in de praktijk van geestelijke verzorging aan jonge mensen met een licht verstandelijke beperking in justitiële en zorgcontexten precies tot stand komt, welke vormen de thematiek aanneemt, en welke interventies werkzaam zijn.

1.1. Probleemstelling

Er is onvoldoende empirisch onderbouwde, praktijkgestuurde kennis over de wijze waarop geestelijk verzorgers existentiële vragen van jonge mensen met een licht verstandelijke beperking in justitie en zorg begeleiden, in het bijzonder met betrekking

tot de thematiek van erkenning. Zowel de beroepsgroep als de opleidingen missen concrete handelingsrepertoires en 'good practices' voor deze doelgroep.

2. Doelstelling en onderzoeksvragen

Het beschrijven, analyseren en ontsluiten van casestudies van geestelijke verzorging bij jonge mensen met een LVB in justitiële instellingen of verbonden met zorginstellingen, met een specifieke focus op existentiële thematiek van erkenning.

Subdoelen:

1. Verzamelen van 16 casestudy's, grotendeels volgens een systematiek van het CSP als een professionele leergemeenschap.
2. Analyseren van de rol van erkenning in de existentiële begeleiding van deze jonge mensen.
3. Identificeren van werkzame interventies en hun effecten.
4. Bijdragen aan de professionalisering van de deelnemende geestelijk verzorgers.
5. Kennis delen voor opleidingen en bij- en nascholing.
6. Verdiepen van de theoretische samenhang van zinbeleving en erkenning.

Onderzoeksvragen:

1. Hoe geven geestelijk verzorgers begeleiding aan jonge mensen met een licht verstandelijke beperking in justitie en zorg, in het bijzonder met betrekking tot existentiële vragen rond erkenning?
2. Waarom doen zij wat zij doen? Welke doelen, waarden en theoretische overwegingen zijn daarbij richtinggevend met betrekking tot erkenning (politiek, sociaal, zelferkenning)?
3. Waartoe leidt hun handelen? Welke waarneembare of gerapporteerde effecten treden op bij de jonge mensen, hun naasten en/of de betrokken professionals?
4. Hoe verhoudt de begeleiding qua inhoud, doelen, motivering en effecten zich tot dimensies van zingeving?

2

3. Theoretisch kader

Het onderzoek bouwt voort op drie pijlers die in onderlinge samenhang worden uitgewerkt: (a) de methodologie en uitkomsten van het CSP, (b) het theoretisch kader van gestapeld zinverlies en zingeving behoeften, en (c) de erkenningsfilosofie in het licht van intersectionaliteit en validisme.

3.1 Het Case Studies Project als methodologisch en inhoudelijk fundament

De methodologie, het format en de onderzoeksethiek worden grotendeels ontleend aan het CSP (2023). Het CSP toonde aan dat geestelijk verzorgers in staat zijn als co-onderzoekers hun impliciete kennis te expliciteren en daarmee bij te dragen aan zowel professionele ontwikkeling als theorievorming (Den Toom, 2022). Dit onderzoek zet die

lijn voort door een specifieke, onderbelichte doelgroep centraal te stellen.

Mulder (2025) constateert dat er "vrijwel geen enkel onderzoek te vinden is dat gericht is op de zingevingservaringen van jongeren met een verstandelijke beperking" (p. 48). Hij ontwikkelt het concept gestapeld zinverlies om de cumulatieve en intersectionele druk op de zinervaring van deze jonge mensen te duiden. Dit concept wordt in dit onderzoek als centraal analysemiddel ingezet.

Het zingevingsmodel van Derkx (2011; Derkx et al., 2020) – doelgerichtheid, morele rechtvaardiging, eigenwaarde, competentie, begrijpelijkheid, verbondenheid, transcendentie – biedt een integraal kader om te begrijpen waar de schoen wringt. Existentiële vragen worden niet alleen veroorzaakt door de cognitieve en adaptieve beperkingen van de jonge mensen zelf, maar ook door maatschappelijke structuren van validisme en intersectionele achterstelling (Mulder, 2025, p. 33-41).

3.2 Erkenning als existentiële sleutel: intersectioneel en validisme -kritisch perspectief

Het concept erkenning wordt in dit onderzoek uitgewerkt aan de hand van de erkenningsfilosofie van Axel Honneth (1994), die drie vormen onderscheidt:

1. Liefde en affectie – erkenning van de persoon als uniek individu met emotionele behoeften;
2. Recht – erkenning van de persoon als gelijkwaardig rechtssubject met gelijke rechten;
3. Sociale waardering (solidariteit) – erkenning van de bijdrage van de persoon aan de gemeenschap.

In zijn oratie (2025) voegt Mulder hieraan een intersectioneel perspectief toe. In navolging van Crenshaw (1989, 1991) en Larson et al. (2016) wordt onderschreven dat achterstelling en uitsluiting nooit het gevolg zijn van één factor (zoals een beperking), maar van een samenspel van sociale statussen – zoals geslacht, leeftijd, economische positie, etniciteit, verblijfsstatus – binnen machtsstructuren en systemen (p. 32). Voor LVB-jonge mensen in justitie betekent dit dat validisme samenvalt met stigmatisering op basis van delinquentie, laag opleidingsniveau, en vaak ook met armoede en etnische minderheidspositie. De vraag is dan hoe erkenning wordt beïnvloed door deze aspecten. Mulder pleit daarom voor een maatschappijkritische rol van geestelijk verzorgers en introduceert het begrip zingevingsactivisme (p. 56): "zou geestelijke verzorging zich niet moeten ontwikkelen tot een vorm van zingevingsactivisme gericht op sociale rechtvaardigheid?" Dit onderzoek operationaliseert dit begrip door te onderzoeken of en hoe geestelijk verzorgers in hun begeleiding van jonge mensen met een licht verstandelijke beperking niet alleen individuele erkenning bieden, maar ook bijdragen aan het bespreekbaar maken van – of interveniëren in – structurele uitsluiting en proberen sociale erkenning te bevorderen.

Dit perspectief wordt uitgebreid met de kant van zelf-erkenning. In hoeverre erkennen jonge mensen met een licht verstandelijke beperking zichzelf ook als het gaat om hun beperkingen? En hoe is de interactie tussen zelf-erkenning en sociale erkenning (Ricoeur, 2005)?

3.3 Zingevingsbronnen en esthetisch counselen

Een laatste theoretische lijn betreft de toegankelijkheid van zingevingsbronnen. Mulder

(2025) wijst op het gebrek aan onderzoek naar "de inhoud en inzet van allerlei vormen van verbeelding bij zingevingsondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking buiten een therapeutische context" (p. 58). Hij noemt expliciet muziek, film, memes, fotografie en beeldende kunst als onontgonnen terrein. Het CSP introduceerde het begrip esthetisch counselen – werken met zintuiglijkheid, beeld, symboliek en ruimte als volwaardige counselingstechnieken (Walton, 2022; CSP, 2023, p. 60). Dit onderzoek brengt beide lijnen samen door erop te letten of en hoe geestelijk verzorgers esthetische en creatieve middelen inzetten om erkenning te bewerkstelligen bij jonge mensen met een licht verstandelijke beperking die over beperkte verbale vermogens en in beperkte mate over het vermogen tot abstract denken beschikken.

4. Onderzoeksmethodologie

Het onderzoek is een kwalitatief, participatief casestudy-onderzoek grotendeels naar het model van het CSP. Een professionele leergemeenschap (PLG) functioneert als een krachtige onderzoeksgroep, doordat zij een systematische en gezamenlijke onderzoekscultuur vormen binnen een praktijkveld als de geestelijke verzorging. In plaats van incidentele scholingen of individuele reflectie, vormen professionals in een PLG een team voor langere tijd dat gezamenlijk een praktijkprobleem identificeert, onderzoekt en aanpakt (Poortman & Den Brok, 2025). De kracht ligt in de combinatie van professionele kennis, theorie-input en praktijkervaring van de deelnemers, waardoor onderzoeksresultaten niet alleen wetenschappelijk relevant zijn, maar direct gegevens opleveren voor praktijkvernieuwing (Huijboom, Rusman, Van Meeuwen & Vermeulen, 2024; Stoll, Bolam, McMahon, Wallace & Thomas, 2006). De PLG overbrugt de kloof tussen onderzoek en uitvoering; de professionals zijn zowel onderzoeker als gebruiker van de gegenereerde kennis (Zeivots, Buchanan & Pressick-Kilborn, 2023; Van Keulen, Voogt, Van Wessum, Cornelissen & Schelfhout, 2015).

Door het gezamenlijke eigenaarschap en de continue dialoog ontstaat binnen de PLG een lerende houding die essentieel is voor gedegen praktijkonderzoek. De deelnemers stellen gezamenlijk normen voor bewijsvoering en kwaliteit, en voeden elkaars onderzoekende blik door kritische vrienden te zijn. Dit verhoogt de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek, omdat meerdere perspectieven worden meegewogen en bevindingen in verschillende contexten worden getoetst (Chiang, Yin, Lee & Chang, 2024). Bovendien zorgt de structuur van een PLG voor een gefundeerde borging van onderzoeksresultaten; ontwikkelde interventies of inzichten worden niet alleen gedeeld, maar ook collectief geëvalueerd en bijgesteld (Smith, Jones & De Oliveira, 2020; Lomos, Hofman & Bosker, 2011). Op deze manier wordt onderzoek geen eenmalige activiteit, maar een continu proces van gezamenlijke kenniscreatie dat direct ten goede komt aan de onderwijskwaliteit en professionele ontwikkeling van alle betrokkenen (Vescio, Ross & Adams, 2008; Hairon, Goh, Chua & Wang, 2017). Zoals in het Case Studies Project is het hele proces een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

4.1 Deelnemers PLG

Deelnemers zijn geestelijk verzorgers (N = 16) werkzaam in justitiële jeugdinstellingen of penitentiaire instellingen (n = 8) en/of in de zorg voor mensen met een licht verstandelijke beperking (gehandicaptenzorg, jeugdzorgplus, specialistische

voorzieningen; n = 8)

Selectiecriteria zijn: minimaal 5 jaar werkervaring bij als geestelijk verzorger en de toestemming van de werkgever.

Het proces van de PLG wordt begeleid door de twee hoofdonderzoekers: prof. dr. André Mulder en dr. Anja Visser.

4.2 Werkwijze

De PLG komt gedurende 12 maanden 6 keer bij elkaar: 1 startbijeenkomst, 4 casusbesprekingen, 1 afsluitende bijeenkomst. Gedurende het project schrijft elke deelnemende geestelijk verzorger 1 casus (n = 16). De casusbespreking vindt plaats in 2 groepen van 8 geestelijk verzorgers. De groepen zijn idealiter gemengd samengesteld: 4 geestelijk verzorgers uit de zorg en 4 geestelijk verzorgers uit de justitiecontext.

De geestelijk verzorgers wordt gevraagd een casus te beschrijven waarin erkenning een centraal thema vormde. Zij krijgen een format aangereikt waarin de casus dient te worden beschreven, dat gebaseerd is op het CSP-format (CSP, 2023; zie Bijlage 1). De casus wordt beschreven in de derde persoonsvorm om distantie en beroepsoriëntatie te bevorderen. Een *casestudy* heeft betrekking op de interactie tussen de geestelijk verzorger en zijn of haar cliënt in een één-op-één begeleidingscontact of in een kleine groep.

In de PLG bijeenkomsten wordt per groep steeds 2 nieuwe casus besproken, met behulp van het CSP-format (CSP, 2023; zie Bijlage 2). Tijdens de besprekingen van nieuw ingebrachte casussen wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de elementen: (1) wat deed de geestelijk verzorger, (2) waarom maakte de geestelijk verzorger deze keuzes, in het bijzonder met betrekking tot de dimensies van zingeving/levensbeschouwing en theorie, en (3) waartoe deed de geestelijk verzorger dit, in het bijzonder met betrekking tot de vormen van erkenning en de vervulling van zingevingsbehoeften.

De hoofdonderzoekers schrijven na elke bijeenkomst een reflectieverlag waarin feedback, critical issues en belangrijke observaties uit de bespreking van de casus worden gedocumenteerd. De casusinbrengers gebruiken dit verslag voor het verbeteren van hun casusbeschrijving. Deze herziene beschrijving wordt ook ter feedback en goedkeuring voorgelegd aan de cliënt en/of de wettelijk vertegenwoordiger en eventuele betrokken professionals. Na het verwerken van alle feedback wordt de casus in de volgende bijeenkomst ter vaststelling voorgelegd aan de PLG.

Uitwisseling van de casussen en verslagen in de PLG vindt plaats via een beveiligde universitaire omgeving (conform AVG en Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit).

4.3 Data-analyse

Data: De bijgewerkte 16 (finale) casusbeschrijvingen; 16 reflectieverlagen.

Analyse: Descriptieve analyse van het 'hoe' van existentiële begeleiding van jonge mensen met een licht verstandelijke begeleiding. Interpretatieve kwalitatieve analyse van de inhoudelijke thema's: de drie aspecten van erkenning; de zeven zingevingsbehoeften.

5. Fasering en tijdsplanning (22 maanden)

Fase	Periode	Activiteit	Mijlpalen
I. Voorbereiding door hoofdonderzoekers	Maand Februari/Mei 2026	Werving en Selectie 16 deelnemers; format vaststellen Inrichten databeheer	Afsluiten overeenkomsten; ethische goedkeuring
II. Startbijeenkomst met geestelijk verzorgers	September 2027	Kennismaken, uitleg methode	Commitment van de deelnemers en werkgevers
III. Bijeenkomsten/ casusverzameling/ reflectie	September 2026-Juni 2027	4 bijeenkomsten met 2 groepen	16 cases besproken
IV. Slotbijeenkomst	Juli 2027	Afsluiting en slotevaluatie	16 cases vastgesteld Slotanalyse staat op papier en is gedeeld
V. Crosscase analyse en theorievorming	September-Oktober 2027	Thematische analyse	Afronding codering; artikel gereed
VI. Rapportage en disseminatie	November 2027	Studiemiddag	Disseminatie gereed

6

6. Relevantie

Maatschappelijke relevantie: Jonge mensen met een LVB in justitiële en zorgcontexten behoren tot de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Zij lopen een hoog risico op uitsluiting, stigmatisering en recidive. Geestelijke verzorging kan een cruciale rol spelen in het doorbreken van negatieve spiralen, maar deze bijdrage is nog onvoldoende zichtbaar en onderbouwd. Dit onderzoek levert practice-based evidence voor de waarde van geestelijke verzorging voor deze doelgroep.

Wetenschappelijke relevantie: Het onderzoek verdiept de uitkomsten van het CSP door een specifieke, onderbelichte doelgroep te onderzoeken. Het verbindt de empirische traditie van casestudy-onderzoek met erkenningsfilosofie, intersectionaliteit en validisme, en draagt bij aan theorievorming over gestapeld zinverlies en erkenning bij mensen met een LVB.

Beroepsmatige relevantie: Het onderzoek professionaliseert de deelnemende geestelijk verzorgers (explicitering van tacit knowledge, bewustwording van doelen en waarden, versterking professionele identiteit). De 16 casestudy's worden ontsloten als 'good practices' en zijn bruikbaar voor opleiding, intervisie en legitimatie naar managers, beleidsmakers en de beroepsgroep.

7. Beoogde output

1. 16 geanonimiseerde, geanalyseerde en vastgestelde casestudy's.
2. Een kwalitatieve analyse van de rol van erkenning in de begeleiding van jonge mensen met een licht verstandelijke beperking.
3. Eén wetenschappelijk artikel (nationaal/internationaal).
4. Eén artikel in een vaktijdschrift (bijv. Tijdschrift Geestelijke Verzorging, Tijdschrift voor Orthopedagogiek).
6. Een afsluitende studiemiddag voor betrokkenen en stakeholders.

8. Projectorganisatie

De Rijksuniversiteit Groningen heeft het onderzoeksproject Erkenning in Beeld opgezet in samenwerking met ELIM. Expertisecentrum Levensbeschouwing en Inclusie van Mensen met een verstandelijke beperking. Het project heeft tot doel op wetenschappelijk verantwoorde wijze samen met geestelijk verzorgers kennis te ontwikkelen over hun professionele handelen van existentiële begeleiding op het thema 'erkenning' van jonge mensen met een licht verstandelijke beperking en om dit handelen te verbreden en te versterken.

Het project beoogt:

- Beschrijving van 16 gevalsstudies geestelijke verzorging en hun effecten op de existentiële thematiek van erkenning in de werkvelden zorg en justitie.
- Kennis verzamelen over de verschillende manieren waarop erkenning (zelferkenning/sociale erkenning) in het leven van jonge mensen met een licht verstandelijke beperking een rol speelt, en hoe zij daar mee omgaan.
- Verbreden en versterken van de handelingsmogelijkheden van geestelijk verzorgers bij het omgaan met deze thematiek.

8.1 Looptijd van het onderzoeksproject

Het onderzoeksproject start per 1 juni 2026 en heeft een looptijd van 12 maanden tot 2 juni 2027.

8.2 Coördinatie onderzoeksproject

Het project staat onder leiding van de hoofdonderzoekers van het project, prof. dr. André Mulder, bijzonder hoogleraar levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid: jonge mensen en zingeving aan de RUG, en dr. Anja Visser, universitair docent Geestelijke Verzorging aan de RUG.

8.3 Uitvoering onderzoeksproject: 2 professionele leergemeenschappen

Ten behoeve van het onderzoeksproject worden interdisciplinaire Professionele Leergemeenschappen ingesteld (PLG's). De PLG's c.q. onderzoeksgroepen bestaan uit maximaal acht geestelijk verzorgers en worden geleid door de

hoofdonderzoekers van het project.

De PLG's hebben tot taak de door deelnemers ingebrachte casusbeschrijving van hun handelen, de verantwoording daarvan en het effect daarvan tot gezamenlijke interpretatie en kritische evaluatie over te gaan. De uitkomsten daarvan dragen bij aan een *practice-based evidence* beschrijving van geestelijke verzorging aan jonge mensen met een licht verstandelijke beperking op de thematiek van erkenning, en aan de verantwoording van een specifieke werkwijze. Ook vormen de uitkomsten een basis voor theorievorming met betrekking tot geestelijke verzorging over erkenning.

8.4 Wetenschappelijke uitkomsten onderzoeksproject

Naast de professionele opbrengsten voor de deelnemers door hun deelname zullen er ook wetenschappelijke opbrengsten zijn. Publicatie van artikelen in Nederlandstalige en Engelstalige wetenschappelijke tijdschriften en publicatie in voor de geestelijke verzorging relevante vaktijdschriften vormen de output. De door de PLG's vergaarde data worden mogelijk benut voor een promotiestudie.

9. Wederzijdse verantwoordelijkheden - geestelijk verzorger – werkgever - hoofdonderzoekers

8

9.1 Plaatsing in leergemeenschappen

De geestelijk verzorger is door de hoofdonderzoekers geplaatst in een van de twee PLG's.

9.2 Taken en verantwoordelijkheden geestelijk verzorger

Door plaats te nemen in een PLG verbindt de geestelijk verzorger zich tot de volgende taken en verantwoordelijkheden:

1. De geestelijk verzorger maakt tenminste 72 klokuren vrij voor deelname aan de PLG. Concreet beschikt geestelijk verzorger gedurende de looptijd over:
 - 24 uur om deel te nemen aan de casusbesprekingen binnen de PLG (4 x 6 uur);
 - 6 uur om deel te nemen aan de plenaire samenkomst van beide PLG's (2 x 3 uur);
 - 20 uur binnen de looptijd van het onderzoeksproject om een *casestudy* aan te leveren volgens het daartoe vastgestelde format;
 - 14 uur om de te bespreken casussen te bestuderen en punten van feedback voor te bereiden volgens het daartoe vastgestelde format (7 x 2 uur);
 - 8 uur literatuurstudie ten behoeve van de casusbeschrijving.
2. De geestelijk verzorger draagt zorg voor het maken van de noodzakelijke afspraken met zijn of haar werkgever om de beschikking te kunnen krijgen

- over de onder 1 bedoelde tijd.
3. De geestelijk verzorger levert een *casestudy* ter analyse en evaluatie door de PLG en voor nadere analyse in het onderzoeksproject.
 4. De geestelijk verzorger draagt de *casestudy* over aan de hoofdonderzoekers en stemt in met het bewaren van de data die aan de *casestudy* ontleend zijn ten behoeve van wetenschappelijk vervolgonderzoek. Ook stemt de geestelijk verzorger in met het mogelijk benutten van deze data ten behoeve van promotieonderzoek. Een *casestudy* heeft betrekking op de interactie tussen de geestelijk verzorger en zijn of haar cliënt in een één-op-één begeleidingscontact of in een kleine groep.
 5. De geestelijk verzorger draagt zorg voor een afdoende vorm van *informed consent* waaruit blijkt dat de cliënt, wettelijk vertegenwoordiger en/of andere betrokken professional er vrijwillige mee instemden dat de gegevens uit het contact in een onderzoek en eventuele publicaties opgenomen werden. Ook draagt de geestelijk verzorger zorg voor het anonimiseren van de in de *casestudy* opgenomen gegevens over personen, overeenkomstig de daaraan door wet- en regelgeving gestelde eisen.
 6. De geestelijk verzorger verklaart zich bereid zelf eventueel als respondent deel te willen nemen in een promotiestudie, op basis van informed consent.

9.3 Taken en verantwoordelijkheden werkgever

1. De werkgever verleent toestemming aan de geestelijk verzorger om te participeren in het onderzoeksproject voor de duur van de looptijd van het project.
2. De werkgever geeft gelegenheid aan de geestelijk verzorger om de bijeenkomsten die verbonden zijn aan het project bij te wonen.
3. De werkgever geeft gelegenheid aan geestelijk verzorger 72 uur in werktijd aan dit project te besteden.
4. De werkgever geeft toestemming aan de geestelijk verzorger om een geanonimiseerde case study te schrijven van de informatie uit contacten met een cliënt en eventuele andere betrokkenen en deze ten behoeve van het onderzoeksproject te analyseren binnen de daarop van toepassing zijnde wettelijke en regelgevende kaders.

9.4 Taken en verantwoordelijkheden hoofdonderzoekers

1. De hoofdonderzoekers dragen zorg voor de vorming van PLG's van geestelijk verzorgers, waartoe de geestelijk verzorger toetreedt.
2. De hoofdonderzoekers geven wetenschappelijke begeleiding aan de leden van de PLG bij de werkzaamheden voor het onderzoeksproject.
3. De hoofdonderzoekers dragen zorg voor het faciliteren van de bijeenkomsten van de PLG's.
4. De hoofdonderzoekers dragen zorg voor een deugdelijke administratie en organisatie.

5. De hoofdonderzoekers dragen zorg voor een deugdelijke faciliteit voor opslag en uitwisseling van de data die de geestelijk verzorgers overdragen ten behoeve van het onderzoeksproject. Deze faciliteit voldoet aan de daaraan gestelde eisen van wetenschappelijk datamanagement en de wet- en regelgeving in verband met privacybescherming.
6. De hoofdonderzoekers dragen zorg voor ethische toetsing van het onderzoeksproject.
7. De hoofdonderzoekers dragen zorg voor accreditatie van het onderzoeksproject door de Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers, zodat geestelijk verzorgers die participeren aan een PLG nascholingspunten kunnen vergaren met het oog op herregistratie in het register.

10. Literatuur

- Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. Sage.
- Chiang, K. M., Yin, H., Lee, I., & Chang, C. H. (2024). Taking stock of the research into professional learning communities: Paradigms, pathways, and possibilities. *Teaching and Teacher Education*, 147, 104431.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139-167.
- CSP: Körver, J., Walton, M., & den Toom, N. (red.) (2023). *Richting, repertoire en resultaat*. PThU/UCGV.
- Den Toom, N. (2022). *The Chaplain-Researcher*. Eburon.
- Derkx, P. (2011). Humanisme, zinvol leven en nooit meer 'ouder worden'. Vubpress.
- Derkx, P., et al. (2020). Meaning in life and the experience of older people. *International Journal of Ageing and Later Life*, 4(1), 37-66.
- Hairon, S., Goh, J. W. P., Chua, C. S. K., & Wang, L. Y. (2017). A research agenda for professional learning communities: Moving forward. *Professional Development in Education*, 43(1), 72-86.
- Honneth, A. (1994). *Kampf um Anerkennung*. Suhrkamp.
- Huijboom, F., Rusman, E., Van Meeuwen, P., & Vermeulen, M. (2024). *Professionele leergemeenschappen: Van theorie naar praktijk*. Garant.
- Larson, E., et al. (2016). 10 Best resources on... intersectionality. *Health Policy and Planning*, 31(8), 964-969.
- Lomos, C., Hofman, R. H., & Bosker, R. J. (2011). Professional communities and student achievement—a meta-analysis. *School Effectiveness and School Improvement*, 22(2), 121-148.
- Mulder, A. (2025). *Gestapeld zinverlies. Zingeving en zingevingsondersteuning van jonge mensen met licht verstandelijke beperkingen*. University of Groningen Press.
- Poortman, C., & Den Brok, P. (2025). *Leidraad professionele leergemeenschappen in het hoger onderwijs*. Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.
- Ricoeur, P. (2005). *The course of recognition*. Harvard University Press.
- Smaling, A. (2021). Sensitizing concepts, wat kun je ermee? *Kwalon*, 26(1), 65-67.

- Smith, S. L., Jones, L., & De Oliveira, L. C. (2020). A research group as a professional learning community: Collaborations within and across institutions. In *Second Language Learning and Teaching: Professionalizing Your English Language Teaching* (pp. 315–325). Springer.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221–258.
- Van Keulen, H., Voogt, J., Van Wessum, L., Cornelissen, F., & Schelfhout, W. (2015). Professionele leergemeenschappen in onderwijs en lerarenopleiding. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 36(4), 143–160.
- Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80–91.
- Walton, M. (2022). "Wie ein Spaziergang im Grünen". Ästhetische Aspekte bei der Beratung. *Wege zum Menschen*, 74(4), 357-367.
- Walton, M., Körver, J. & Den Toom, N. (2025). *Chaplains Investigate Their Practice. The Dutch Case Studies Project*. Pickwick publications.
- Zeivots, S., Buchanan, J. D., & Pressick-Kilborn, K. (2023). Pre-service teachers becoming researchers: The role of professional learning groups in creating a community of inquiry. *The Australian Educational Researcher*, 50(2), 463–480.

Bijlage 1: Format Case study: beschrijving door geestelijk verzorger¹

Instructie

Een casestudy (in het kader van dit project) is een informatieve en methodische beschrijving van individueel of groepscontact en begeleiding in het kader van professionele geestelijke verzorging. In de beschrijving worden de werkwijze en bijdrage van de geestelijk verzorger gedemonstreerd en beargumenteerd. In het bijzonder wordt in deze beschrijvingen inzicht gegeven in hoe het thema *Erkenning* aan bod komt in de geestelijke verzorging.

Om de nodige distantie te bevorderen wordt de casestudy in de derde persoonsvorm beschreven en besproken. Dat betekent dat de indiener van de casestudy over zichzelf in de derde persoon schrijft en spreekt. Ook bij de bespreking van de casestudy in de leergemeenschap spreken allen, inclusief de indiener, over de geestelijk verzorger in de derde persoon.

De casestudy wordt binnen een maand na het laatste contact met de cliënt opgeschreven, bij voorkeur eerder. Informatie van andere betrokkenen is dan ook verzameld. In de casusbeschrijving wordt het concrete handelen van de geestelijk verzorger beschreven. Ook worden concrete, waarneembare reacties op dat handelen beschreven, met op kernmomenten gedetailleerde weergaven. Gebruik hiervoor gespreksopnamen en/verbatims. Ook de uitkomsten dienen in concrete taal beschreven te worden. De beschrijving omvat ongeveer 6000 woorden. De case-study wordt drie weken voor de PLG-bijeenkomst toegestuurd aan de hoofdonderzoekers voor feedback. De geestelijk verzorger werkt de case-study eventueel bij en deelt deze uiterlijk 10 dagen voor de PLG-bijeenkomst met de andere leden van de groep.

Samenvatting

Geef in een paar zinnen verhalend weer waar de casestudy over gaat, bijvoorbeeld:

- Wie was de cliënt? In welke setting? Wat was het onderwerp of de problematiek?
- Hoe verliep de begeleiding? Wat was een belangrijke uitkomst, of een opvallend kenmerk?
- Wat was (in eigen woorden) de reden om deze casus te selecteren en beschrijven?

1. Achtergrondvariabelen van persoon in kwestie

- a) Geslacht:
- b) Leeftijd:
- c) Leefsituatie:
- d) Kinderen (ja/nee):
- e) Hoogste opleiding:
- f) Beroep/Werk/Dagbesteding:
- g) Levensbeschouwelijke opvoeding (ja/nee):

¹ Deze bijlage is grotendeels ontleend aan CSP (2023).

- h) Levensbeschouwelijke stroming:
- i) Diagnose/Probleemstelling:
- j) Werkveld/Afdeling:
- k) Omvang instelling of afdeling:
- l) Omvang en samenstelling team:

2. Achtergronden & context

Geef een korte beschrijving van de volgende elementen:

- a) Context: setting, institutionele & fysieke omgeving
- b) Aanleiding voor contact: verzoek, verwijzing, registratie, o.i.d., inclusief voorkennis van geestelijk verzorger
- c) Persoon (personen) in kwestie: cliënt, cliëntsysteem, en relevante biografische antecedenten
- d) Geestelijk verzorger: leeftijd, geslacht, opleiding, (bij)scholing, culturele en levensbeschouwelijke achtergrond, ervaring, profiel, professionele positie, andere relevante antecedenten, voorkeuren in werkwijze
- e) Andere betrokkenen: wie op welke manier? Afstemming, rapportage
- f) Toestemming: Op welke manier? Indien schriftelijk als bijlage toevoegen
- g) Bijlagen: Aantal? Welke?

3. Begeleiding

Beschrijf zo concreet mogelijk en waar passend gebruik makend van verbatim weergave:

- a) Eerste contact, introductie, reden voor contact
- b) Verkenning van de vraag of situatie: anamnese, assessment, gebruikte instrumenten
- c) Verheldering van de vraag of situatie: analyse, pastorale of levensbeschouwelijke diagnostiek, gebruikte modellen
- d) Fysieke waarnemingen (m.n. non-verbale aspecten): mimiek, motoriek, intonatie, uiterlijk, houding, oogcontact, wijze waarop cliënt contact maakt, stemming, emotionele uitdrukkingen, stiltes
- e) Interacties, interventies en reacties, inclusief keuzemomenten, intuïties en overwegingen van de geestelijk verzorger hierbij
- f) Plan en afspraken
- g) Resultaten, uitkomsten, effecten
 - i. zintuiglijke waarnemingen van houding en gedrag
 - ii. rapportage van effecten door cliënt, naasten of andere betrokken hulpverleners
 - iii. mate waarin doelen zijn gerealiseerd
- h) Belangrijke ervaringen van de cliënt en/of de geestelijke verzorger, of andere aspecten die nog niet aan de orde zijn gekomen.

4. Communicatie over de casus

Beschrijf kort:

- a) Vormen van rapportage, registratie, (interdisciplinair) overleg en afstemming met andere betrokkenen
- b) Evaluatie(s) met betrokkenen.

5. Reflecties & feedback

Beschrijf zo concreet mogelijk:

- a) Reflecties van de geestelijk verzorger
- b) Feedback op de beschrijving van de cliënt of vanuit het cliëntsysteem
- c) Feedback op de beschrijving van een of meer bij de cliënt betrokken hulpverleners.

6. Samenvatting toegespitst op het thema erkenning

Reflecteer zorgvuldig op het volgende:

- a) Hoe zag de thematiek van erkenning er in deze casus uit? (zelferkenning/sociale erkenning)
- b) Wat heeft de geestelijk verzorger gedaan, of juist niet (interacties, interventies, benaderingen)?
- c) Waarom en met welke redenen (intenties, motivaties, theoretische overwegingen)?
- d) Welk(e) doel(en) streefde de geestelijk verzorger na als het gaat om erkenning?
- e) Waartoe heeft dit geleid (resultaten, effecten, uitkomsten)?
- f) Welke titel zou je deze casus willen geven?

Bijlage 2: Format bespreking casus Erkenning in Beeld²

1. Observaties bij de beschrijving (maximaal 20 minuten)

- a. Verheldering. Informatieve vragen.
- b. Algemene opmerkingen met het oog op de bespreking. Eigen vragen van de indiener

2. Existentiële ervaringen; Erkenning

- a. Welke existentiële ervaringen of vragen staan centraal?
- b. Waarin wordt het thema erkenning zichtbaar?
- c. Hoe speelt de dynamiek tussen zelferkenning en sociale erkenning een rol?
- d. In hoeverre spelen de spirituele, ethische of esthetische dimensie een rol?

3. Begeleiding: praktijk & theorie

- a. Op welke manier, c.q. met gebruik van welke methodes, vindt de begeleiding plaats op het thema erkenning?
- b. Welke rol speelt de levensbeschouwing van de cliënt, de geestelijk verzorger en/of de omgeving?
- c. Van welke theorieën is (bewust) gebruik gemaakt?
- d. Hoe hebben de theorieën gefungeerd, c.q. welke reflectie op de theorie is vanuit de praktijk van de begeleiding mogelijk?

4. Uitkomsten & doelen

- a. Wat is het resultaat of effect? Waaruit kan dat worden afgeleid?
- b. Wat beoogde de geestelijk verzorger?
- c. Wat zijn de overeenkomsten en discrepanties tussen a en b? Wat is de betekenis ervan?
- d. Wat leren we over het thema erkenning?

² Deze bijlage is grotendeels ontleend aan CSP (2023).